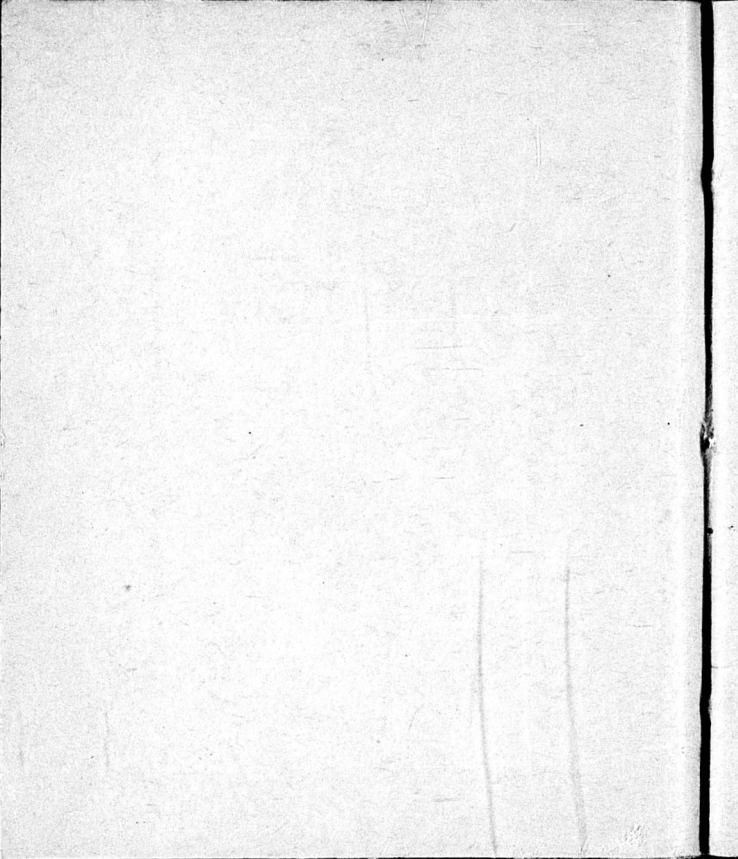
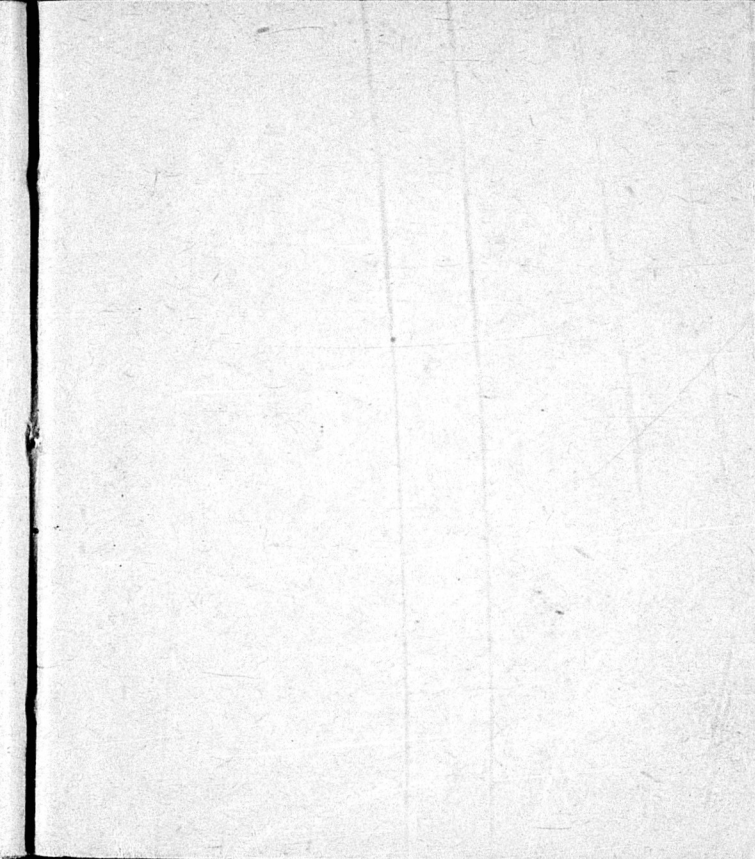

C
160 B

BIBLIOTHEEK UNIVERSITEIT UTRECHT

2855 760 5

C

N° 160-6

2° VERVOLG

OP DE

Coⁿo 160-6

A M E L I N G

VAN

BEPROEFDE GENEESMIDDELEN EN VOORSCHRIFTEN

VOOR VELE ZIEKTEN DER

PAARDEN, KOELEN

EN ANDER VEE (1)

*opgeteekend door een beroemd Vee-arts
na eene 30jarige ondervinding.*

(1) Wij meenen met deze uitbreiding van ons oorspronkelijk plan den Vee-houders geene ondiensst te doen.

TE DEVENTER, BIJ
J. DE LANGE.

ZIEKTEN DER PAARDEN (1).

*K*neuzingen of kwetsingen der lagen of gebit-randen. De lagen noemt men de tandelooze ruimten, aan de achterkaak, in den mond van het paard, die bij den hengst en den ruïn gelegen zijn tusschen de haaktanden en de eerste kiezen, en bij de merrie tusschen de hoektanden en de eerste kiezen, en waarop het mondstuk van het gebit rust. Door sterk rukken van de teugels worden deze, vooral bij driftige paarden, dikwerf gekneusd, zoodat het kaakbeen wordt aangedaan en er eene verzwering met beenbederf ontstaat. Men bemerkt het vooral daaraan dat het paard gevoeliger is voor de stang en niet zoo goed dan vroeger aan de bewegingen daarvan gehoorzaamt, of ongedresseerder dan vroeger zich voordoet. Men moet dagelijks de ge-

(1) Wij spreken altijd van medicinaal gewigt.

kneusde plaats naauwkeurig met de vinger onderzoeken, of er op den bodem der verzwering ook een los stukje been aanwezig is, — iets dat in verre de meeste gevallen, na verloop van eenige dagen, plaats heeft, — en dit dadelijk met de vinger of een klein tangetje verwijderen. — De wond wordt daarna dagelijksch 2 of 3 malen, met een sponsje met tinctuur van aloë of myrrhe bevochtigd, bestreken, en vooral zorg gedragen, dat er zich geene onzuiverheden, als haverkorrels, haksel, zand, enz. in plaatsen. — Het is zaak, wanneer men eene spoedige herstelling verlangt, het paard geen gebit in den mond te leggen gedurende de behandeling, en is men daartoe genoodzaakt, het mondstuk alsdan met fijn, oud linnen dik te omwinden, welk linnen vooraf met tinctuur van myrrhe of aloë is doortrokken. Zorgt men niet voor eene goede genezing, dan ontstaan daar ter plaatse dikwijls eenige knobbels aan de kaak, die het dier zeer hinderen, de lagen wanstallig maken en het paard in waarde verminderen. Verzuimt men eene doelmatige behandeling, vooral het verwijderen van het losse beenstukje, dan gaat het beenbederf dikwijls dieper in, en doet het sponsachtige gedeelte van

het kaakbeen aan, waardoor dan aan de buitenzijde eene ronde zwelling, soms met eene fistel-opening in het midden ontstaat; het gebrek vordert dan heelkundige hulp, die alleen een Vee-arts kan verleenen.

Tand- of Kiesfistel. Wanneer men aan den rand van het achterkaakbeen, een hard, onregelmatig gezwel aantreft, dat niet verschuifbaar is; is aan deze zwelling eene kleine ronde opening te bemerken, waaruit een stinkende etter vloeit, en kan men met een naald, een of meerdere duimen diep in deze kleine opening dringen, dan heeft men eene tand-fistel voor zich. — Zij ontstaat bijna altijd door eene bedorvene kies, waarvan de wortel is aangedaan, en moet men, om het gebrek grondig te genezen, deze in verre de meeste gevallen wegnemen; waartoe eene operatie gevorderd wordt, die alleen een deskundige kan verrigten. In de meeste gevallen ontstaan deze fistels aan de achterkaak; die aan de voorzaak zijn moeilijker in de behandeling. Is het gebrek nog niet oud, de zwelling nog niet zeer uitgebreid, en dus het bederf aan den wortel der kies niet groot, dan gelukt het nog wel eens om ze zonder kunstbewerking te genezen. Daartoe verwijdt

men met een mesje de opening eenigzins, daarna voele men of er in de diepte ook losse beenstukjes aanwezig zijn en verwijdere deze. Er wordt geen verband om de wond gedaan, maar deze met een klein spuitje 3 malen daags ingespoten met tinctuur van myrrhe of aloë; — het eerste vooral neemt dadelijk veel van de stank weg. Helpt dit, — na er 5—8 dagen mede volgehouden, en de wond daarenboven zoo zuiver mogelijk te hebben gehouden, — niet, dan beproeve men inspuitingen met terpentijnolie, of ook wel eene oplossing van helsteen, bij voorbeeld: 5 grein op 1 once gedestilleerd water. Daar alles wat met dit laatste middel in aanraking komt, vooral in het zonnelicht, zwart wordt, neme men zich daar voor in acht.

Rheumatische kruis- of lenden-lamheid. Zwakheid in het kruis of de lendenen. Wij spreken hier alleen over de *rheumatische* vorm dezer ziekte, en dus niet over die welke bij Nieren-ontsteking voorkomt (vergelijkt het *eerste* gevolg. 1847.) of van die welke ontstaat na kneuzingen, breuken der rug- of lendenwervelen enz., of bij ontsteking van het ruggemerg, — welke alle eene andere behandeling vorderen. — Men erkent deze

ziekte aan eene in het oog vallende zwakheid van het paard in de lendenen of het kruis en bij de beweging der achterbeenen. Dikwijls gaat het paard wankelende, waggelende, onzeker met het achterstel, of het kan zich slechts met moeite in beweging stellen, en wanneer het ligt of omgevallen is, dan kan het slechts met veel inspanning, of alleen met behulp van menschen, of zelfs in het geheel niet opstaan. Bij drukking op de lendenen, toont het dier soms pijn. — Daarbij vertoont het paard *geene* andere ziekte teekenen: het eet en drinkt goed; de afgang en pisontlasting gaat geregeld, enz. alleen is soms in het begin eenige koorts en lusteloosheid aanwezig. — Is het een goed gevoed paard dat steeds gezond was, dan doe men eene flinke aderlating. Men houde het dier warm en behoede het vooral voor togtwind; op de lendenen wende men het volgende smeersel aan, en wel 3 malen daags 2 eetlepels vol in te wrijven.

Neem. Terpentijnolie, 6 drachmen.

Tinctuur van kamfer, 2 oncen.

Geest van sal-ammoniak, 2 drachmen,
goed onder elkander te schudden.

Is de afgang eenigzins verstopt, dan

wende men van tijd tot tijd een klisteer aan. — Wil het gebrek niet spoedig genezen, dan is het zaak aan iedere zijde van het kruis eene dragt te zetten. Soms is het afbakken van een stukje van de staart en het daaruit ontlasten van eene goede hoeveelheid bloed, vooral in het begin der ziekte, aan te bevelen.

EEN PAAR RECEPTEN.

1) *Beste wondbalsem.*

Neem. Tinctuur van myrrhe.

» » aloë.

van ieder gelijke deelen.

2) *Best droes-poeder.*

Neem. Poeder van jeneverbezien.

» » gentiaanwortel.

Bloem van zwavel, van elk 3 oncen.

Poeder van venkelzaad, 4 oncen.

Lijnzaadmeel, 4 oncen.

Dagelijks hiervan 3 of 4 eetlepels vol, onder het kort voeder te geven.

3) *Beste hoefzalf.*

Neem. Paardenvet, 1 pond.

Gewoon roet, 2 oncen.

Honig, 2 oncen.

Zwartsel, zoo veel als genoeg is om alles zwart te maken.

Hiermede niet alleen de hoef, maar ook 2 vinger breed in de kroon in te wrijven, eenmaal daags.

ZIEKTEN DER RUNDEREN.

Bevangenheid, Rheumatismus, Stijfheid.

De zieke runderen gaan stijf, gespannen en pijnlijk, waarbij de gewrichten kraken; zij liggen veel, staan traag op en beven dan, somtijds zelfs zeer hevig, van pijn. Soms eten zij nog vrij goed, dikwijls evenwel slechts weinig of in het geheel niet. Het ademen is sneller dan gewoonlijk. De huid laat zich niet in plooijen van het ligchaam aftrekken, maar ligt vast op de ribben. — Is de ziekte heviger en met koorts verbonden, dan blijven de dieren bijna altijd liggen en zijn van voren en achteren zoo stijf, dat zij niet kunnen opstaan, waarbij zij soms gedurende eene

maand en langer, slechts op de knieën rusten kunnen, doch daarbij vrij goed eten. — Zeer dikwijls gaat met deze ziekte eene longontsteking gepaard, of ook wel van het buikvlies, waardoor zij zeer gevaarlijk wordt, en slechts door een' Vee-arts goed kan behandeld worden, waarmede niet mag worden gedraald, daar de ziekte als dan dikwijls spoedig in den dood eindigt.

De oorzaken zijn meestal gevatte koude, door regen en wind, koud drinken enz., vooral in het voorjaar en den herfst. Na het kalveren ontstaat deze ziekte zeer gemakkelijk; zoo ook na overvoeding.

Bij de behandeling moet men vooral letten of er ook koorts voorhanden is. Is dit het geval, dan doet men eene aderlating van 6—8 ponden bloed, en behandelt de ziekte daarna, het zij er al of geene koorts aanwezig is, op de volgende wijze: 2 oncen arnica-bloemen en 6 oncen vlier-bloemen, worden met zes flesschen bier $\frac{1}{4}$ uur gekookt, daarna door een linnen lap doorgezijgd, en alle 4—6 uren daarvan $\frac{1}{2}$ flesch, laauwwarm ingegeven, na dat men er bevorens 1 drachmen terpentijnolie heeft bijgevoegd. — Met dit ingeven gaat men 3 of 4 dagen voort, en wanneer

de ziekte zeer hardnekkig is, voegt men bij elk ingeefsel nog $\frac{1}{2}$ drachmen kamfer en 2 drachmen duivelsdrek, welke met 2 eijer-dooijers gewreven zijn. De koeijen moeten daarbij in een' warmen stal gehouden worden, dikwerf met strooi-wisschen worden gewreven, en met wolle dekens worden belegd. — Langs den rug maakt men dagelijks inwrijvingen, bestaande uit: Terpentijnolie 4 oncen, en poeder van spaansche vliegen 1 onc., waarbij men in erge gevallen voor af met de vlijm eenige gaatjes door de huid aldaar kan slaan. Is het voorstel verlamd, zoodat het dier slechts op de knieën kan staan, dan zette men aan beide zijden der schouders dragten. — Door een zacht, dik en droog stroo-bed, voorkomt men zoo veel mogelijk het doorliggen.

Het weg gaan der melk, melk vermindering.
Wanneer een koe de melk weggaat of wanneer zij minder geeft dan gewoonlijk, zonder dat zij zich ziek voor doet, dan is dit dikwerf het gevolg daarvan dat zij begint vet te worden, of wel dat de spijsvertering niet behoorlijk verrigt wordt. — In zulke gevallen geeft men eerst eene zachte purgatie, bestaande uit 10—15 oncen Glauberzout, welke

in eene flesch laauw water wordt opgelost ; eenige dagen daarna geeft men dagelijks een poeder, bestaande uit: Venkelzaad, karwei-zaad, anijszaad en jeneverbeziën, van elk $\frac{1}{2}$ onc., zoolang tot dat de vorige hoeveelheid melk weder is terug gekeerd.

Dat in andere gevallen, waarin de verminderde melkgeving het gevolg is van hoogen ouderdom, zwangerschap, ziekten enz., de hulp der kunst ontoereikende is, zal wel niet behoeven gezegd te worden.

Ontsteking der baarmoeder. Ontstaat niet zelden kort na het kalven of na uitzakking of omstulping van dit deel.

Behalve de algemeene verschijnselen van koorts, vertoonen de dieren pijn bij het drukken op de flanken of de schaamdeelen ; de kling en de scheede zijn rood, warm en drooger dan gewoonlijk ; de dieren zijn zeer onrustig ; zij bewegen de staart zeer dikwijls ; zij trippelen met de achterbeenen, waggelen bij het gaan, en wanneer zij nedervallen staan zij gewoonlijk niet meer op. — Dikwijls steunen zij ; het uier (de gier) is te zamengevallen, slap en klein ; de zijvlakten der hals en borst, zijn met zweet bedekt, welk zweet kleverig is. Sommige willen

daaraan eene reuk van melk hebben waargenomen. Het lijf is dikwerf opgezet, en de melk is taai en onbruikbaar. In den hoogen graad dezer ziekte komt een sterk zweeten en doorloop te voorschijn, en dan volgt de dood.

Daar deze ziekte eene der gevaarlijkste is, roepe men tijdig de hulp eens Vee-arts in. Tot dat deze komt, doe men eene aderlating en geve inwendig slijmige middelen met zouten, bij voorbeeld:

Neem. Glauberzout, 1 pond.

Poeder van valeriaan wortel, 2 oncen,
Duivelsdrek, 1 onc.

Alles tot poeder gebragt en goed vermengd, en alle 2 uren een vierde gedeelte in $\frac{1}{2}$ kan afkooksel van lijnzaad integeven.

ZIEKTEN DER SCHAPEN.

Ontsteking van het uijer of de gier.
Komt bij moederschappen zeer dikwijls voor, en gaat, wanneer niet spoedig hulp wordt aangewend, dikwerf in het vuur over, waaraan het dier dan sterft.

Te vette melk en te veel melkafschei-

ding moeten als de voornaamste oorzaken dezer ziekte beschouwd worden; ook ontstaat zij dikwijls, wanneer de lammeren plotseling, en niet langzamerhand, van de zuig-moeder worden afgenomen, of wel dat de lammeren spoedig na de geboorte ster-ven. Gevatte koude is ook wel oorzaak dezer ziekte.

Behandeling. In het eerste tijdperk, dat is: dadelijk na het ontstaan van de ziekte, is het vlijtig aanwenden van koud water op het uijer soms voldoende om het te genezen. Daarna wende men eene wassing aan, bestaande uit 2 drachmen loodextract op 2 ponden zuiver water; ook is het op het uijer leggen van eene pap, bestaande uit melk en fijne gehakte groote uijens, zeer nuttig.

Is de ontsteking heviger, hetwelk men aan de sterkere spanning en hardheid van de zwelling en de donker roode kleur van het uijer erkent, — dan bade men dit deel een vollen dag lang met het volgende:

Neem. Saliebladeren, 3 oncen, waarop 1 flesch kokende roode wijn wordt gegoten. Het vat of de pan wordt goed

toegedekt, en moet zoo een half uur blijven trekken.

Inwendig geve men de volgende drank:

2 oncen bast van kalmuswortel (zeer fijn gesneden) worden met kokend water en wijn, van elk $\frac{1}{2}$ flesch, overgoten, eenigen tijd toegedekt laten trekken, en dit op één dag, in 3 malen ingegeven.

Wordt de kleur van het uijer violet-blaauw, of paarsch, dan is er reeds het vuur aan, en geene herstelling meer mogelijk.

Luizen bij het Schaaap. Schapen die deze hebben, verkrijgen een treurig aanzien; er zijn eene menigte losse vlokken wol, die buiten de nog vastzittende uitsteken, waardoor een groot gedeelte der wol verloren gaat.

Om de luizen te verdrijven raadt STEPHAN het volgende aan: aan eenen kleinen blaasbalk wordt eene met tabak gevulde blaaspijp gestoken, de tabak aangestoken, en nadat de wol door een ander persoon is van elkander gescheiden, zoodat de huid zichtbaar is, wordt de tabaksrook tegen de huid geblazen, en zoo op vele plaatsen des lig-

chaams behandeld. — De luizen sterven daardoor.

Verkoudheid, het snuiven of niezen en hoesten. Deze ziekte ontstaat gewoonlijk na het vatten van koude; het meeste na het wasschen der wol, — eene handelwijze, die ten hoogste is af te keuren, daar hierdoor de wol *ligter* wordt, hare vetheid meer of min verliest, en na afgeschoren te zijn te moeilijker wordt schoon gewasschen, — en in den herfst, ook wel in den zomer, wanneer er koude nachten zijn geweest, en de schapen *gehört* zijn, of wel de stal slecht gesloten is geweest. Niet zelden komt het hoesten te gelijk met het snuiven en niezen voor. De kenmerken zijn bekend. Men moet de schapen vooral voor togtwind, slecht weder, en alle oorzaken waardoor verkoudheid ontstaat beschutten. Men geve ze daarom slijmige dranken, als afkooksels van lijnzaad, van kaasjeskruid (malva) en soortgelijke. — Is de hoest veranderd of wil hij niet verdwijnen, dan maakt men met honig en eenig water eene likking van de volgende geneesmiddelen:

Neem. Bloem van zwavel, 1 onc.

Glauberzout (fijn), 2 —

Poeder van jeneverbezien, 3 onc.

Men geve hiervan 2 malen daags, des
morgens en des avonds, een lepel
vol van in.

Doorloop, te dunne afgang. Dit komt
dikwerf bij lammeren voor, en wordt meest-
al door eene zure of scherpe geaardheid van
de moedermelk veroorzaakt. Men wende
daarbij het volgende aan:

Neem. Witte magnesia, 1 onc.

Poeder van rhabarber, $\frac{1}{2}$ onc.

Men mengte dit goed onder elkander, en
geve er elk lam dagelijks 3 malen 1 theelepel
vol, in een kopje thee van kamillen, van in.

EENE WAARSCHUWING.

De dagbladen hebben dezer dagen mede-
gedeeld dat het gerechtshof in *Noordholland*
den 17 Sept. 1849 een landman hebben ver-
oordeeld *in f 8*: —: *boeten* en 6 dagen
gevangenisstraf, omdat hij het *rotkreupel*
onder zijne schapen had, en daarvan *geene*
kennis gegeven te hebben aan den Burge-
meester der plaats waar de schapen zich be-
vonden, dewijl deze ziekte voor andere scha-
pen *besmettelijk* is.

Wordt jaarlijks oervolgd.

1815789

